

[Formanden.]

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om konjunkturforskning [af Bertel Dahlgaard m. fl.].

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i militær retsplejelov.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 15.

---

53. møde.

Tirsdag den 5. februar kl. 14.

Formanden: Medlem af folketinget Tholstrup har meddelt mig, at han ønsker her i tinget til ministeren for handel, industri og søfart at stille følgende forespørgsel:

„Med hvilken begrundelse opretholder handelsministeren stadig benzinerationeringen?“

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i postloven har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Foss, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt lovforslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Foss): Når jeg på det konservative folkepartis vegne fremsætter forslag til lov om ændringer i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser, et forslag om, at direkte lån af statskassen til industri og håndværk skal ophøre, er dette kun et enkelt led i det konservative folkepartis stillingtagen til statens udlånsvirksomhed, som vi mener bør tages op til revision, en

indstilling, som vi i den senere tid ved flere lejligheder har givet udtryk for.

Vi har i tidens løb støttet forskellige love om direkte statslån til erhvervsformål, og der har været forskellige grunde til, at mit parti er gået med hertil. Hvis jeg skal udtrykke mig mindre hensynsfuldt over for mit eget parti, kan jeg sige, at der har været forskellige gode undskyldninger især under den sidste krig, men det skal jeg ikke spille tiden på.

Hvad angår den lov, som vi nu stiller ændringsforslag til, skal jeg minde om, at den stammer fra 1926, da man vedtog at udlåne 5 mill. kr. til industri og 5 mill. kr. til håndværk inden for hvert finansår. Det lød jo ret beskedent, og hvis det kun drejede sig om disse udlån, var det knap værd at tale om, men siden har statens udlånsvirksomhed taget et kolossalt omfang. Jeg skal nøjes med at anføre, hvad der står i oversigten over den statsfinansielle stilling i 1955-56, tabel 15, om nye udlån, køb af aktier m. v.

I 1955-56 har disse udlån udgjort i alt 834 mill. kr., heraf 644 mill. kr. til boligbyggeri, 85 mill. kr. til landbruget og resten til diverse andre formål. I samme oversigt, tabel 18, er statens samlede udlån og aktiebesiddelser opgjort til 5 014 mill. kr., hvoraf de største poster er 3 527 mill. kr. til boligbyggeri og 672 mill. kr. til landbrug.

Det er på høje tid, at man overvejer, hvad denne kolossale udlånsvirksomhed fører til. Jeg har tidligere fra denne talerstol spurgt, om det er meningen, at staten efterhånden skal overtage al bankvirksomhed. Jeg håber, at der i det høje ting vil være flertal for, at man nu slår bremserne i.

Jeg mener, at statens udlånsvirksomhed er uheldig på mere end én måde. Det er for det første urimeligt, at staten udlåner penge på billigere vilkår end dem, der kan opnås på det private lånemarked. Det betyder faktisk, at skatteborgerne skal betale for, at et forholdsvis lille antal borgere kan opnå den fordel at få billige statslån. Det betyder desuden, at staten skal skaffe selve lånebeløbene enten ved ekstra skatter eller ved at optage statslån på det danske lånemarked. Selv om den sidste fremgangsmåde er noget bedre end den første, kan jeg absolut ikke anse det for hensigtsmæssigt, at staten tapper lånemar-

[Foss.]

kedet for de mange penge, som den derefter låner ud til de formål, som den alvidende stat ønsker at give fortrinsret, eller, for at sige det mere præcist, de formål, som det høje ting ønsker at give fortrinsret.

Endelig mener jeg, at bankerne meget bedre og meget billigere end statsadministrationen er i stand til at bedømme den enkelte låntager og hans virksomhed. Det vil måske blive anført, at pengemarkedet er så stramt, at bankerne ikke kan skaffe de penge, der er hårdt brug for. Det er rigtigt, men situationen bliver ikke bedre, når staten først tager de penge ud af markedet, som den vil udlåne til nogle enkelte formål. Jeg ved meget vel, at man fra socialistisk side har en tyrkertro på, at staten kan klare tingene bedre end det private erhvervsliv; men det er en tro, som ikke deles af de liberale partier i det høje ting.

Jeg er ganske klar over, at vi ikke på én gang kan standse statens udlånsvirksomhed. Det må ske lempeligt på rimelige afviklingsvilkår. Tempoet i afviklingen må være forskelligt på de forskellige områder, hvor staten låner penge ud. I nogle tilfælde vil det måske være rimeligt at finde frem til andre ordninger, der ikke har de uheldige bivirkninger, som direkte lån har. Jeg minder om, at vi for ganske nylig fra mit partis side har stillet forslag om, at man i stedet for statslån til fiskerne burde afhjælpe fiskernes særlige kreditvanskeligheder enten ved at udvide fiskeribankens udlånsvirksomhed eller ved at hjælpe fiskerne til selv at skabe en særlig kreditforening for udlån i fiskerfartøjer, eventuelt med en særlig lovgivning for en sådan kreditforenings virksomhed. Jeg minder om, at tinget ved de sidste ændringer i byggestøtteleven vedtog at begrænse de årlige udlån til boligbyggeri. I øvrigt vil der være andre muligheder for at støtte boligbyggeriet end direkte udlån fra staten. Jeg har hørt om, at der i Ålborg sættes byggeri i gang uden statslån, men med garanti fra kommunen.

Det næststørste område for statens udlånsvirksomhed er landbruget. Inden for landbruget drejer det sig om forskellige formål, som jeg ikke her skal komme nærmere ind på. Der kan muligvis blive tale

om en forskelsbehandling af enkelte områder inden for landbruget, men under alle omstændigheder må der kunne findes andre udveje end statslån. Det forekommer mig, at det forslag om lån til forbedring af staldhygiejnen, som vi for tiden har til behandling, er særlig grelt, en slags lotteri, hvor nogle få landmænd kan få billige statslån.

Hvad angår loven om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser, er det i øvrigt ikke første gang, vi giver udtryk for betænkeligheder. Da loven i 1954 blev ændret, således at de 5 mill. kr. til industri blev forhøjet til 10 mill. kr., undlod venstre og det konservative folkeparti at stemme. Når vi nu har foreslået at standse statslån til industri og håndværk, har vi samtidig anvist en anden udvej til at støtte disse erhverv. Må jeg her indskyde den bemærkning, at vi har ikke foreslået nogen ændring med hensyn til Marshallmidlerne. Dels har udlån af Marshallpengene sin særlige begrundelse, og dels er de snart opbrugt og ordningen dermed afviklet.

Vi anviser altså en anden udvej, nemlig garanti fra staten. Vi har i vort forslag hovedsagelig fulgt den samme linje, som er angivet i lovens kapitel I. Denne garanti for eksportkredit, der dér er tale om, har ikke kostet staten noget, tværtimod. Så vidt jeg ved, er der i øjeblikket opsamlet ca. 11 mill. kr. i afgifter for denne garanti. Fra erhvervenes side er der stor tilfredshed med garantiordningen, som har været en betydelig støtte for eksporten, og det vil da være rimeligt at forsøge en tilsvarende ordning indført på andre områder.

I øvrigt behøver jeg vist ikke at give nogen nærmere forklaring på vort lovforslag, som består af fire paragraffer, nemlig § 1, som ændrer kapitel II i den nuværende lov, § 2, som kun ændrer paragraffernes numre i kapitel III, og §§ 3 og 4, som omhandler ændringernes ikrafttræden og optrykning af den ændrede lov.

Hvad angår ændringerne i kapitel II, skal jeg tilføje, at den gældende lov årlig giver 10 mill. kr. til industri og 5 mill. kr. til håndværk og mindre industrivirksomhed. Definitionen af, hvad der er industri, og hvad der er håndværk, er faktisk temmelig flydende, og vi har derfor ment, at man lige

[Foss.]

så godt kunne slå de to beløb sammen, således at der bliver tale om en garanti på 15 mill. kr. til begge erhverv tilsammen.

Da forslaget går ud på, at bankerne eller andre pengeinstitutioner som långivere selv skal løbe en vis risiko, har vi ment, det må være tilstrækkeligt, at långiverne selv undersøger det enkelte tilfælde og gør indstilling direkte til handelsministeriet, som så kan kræve de oplysninger, der er fornødne for at konstatere, om lånene er i overensstemmelse med de i loven angivne formål. Vi mener derfor, at et nævn er overflødigt, og at § 12 i den nuværende lov som følge deraf kan udgå.

Vi har taget hensyn til de ændringer, der blev vedtaget i 1955, og som gav særlige begunstigelser til lån i områder med varig høj arbejdsløshed, og vi har derfor foreslået en udvidet garanti for lån, der opfylder de samme betingelser, som er angivet i gældende lov. Vi har derimod ikke foreslået bestemmelsen i den nuværende lovs § 16 om, at loven er gyldig til udgangen af marts 1960, ændret. Til den tid vil det være rimeligt at se på, hvorledes garantiordningen har virket.

Jeg tror ikke, at flere forklaringer er nødvendige. Jeg skal anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til økonomi- og arbejdsministeren af Alfred Jensen m. fl.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 2228).

Formanden: Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Op- hold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om konjunkturforskning [af Bertel Dahlgaard m. fl.].

Valgt blev: *Bundvad, Eimer-Jensen, Holger Eriksen, Per Hækkerup, Th. Mikkelsen, Lars M. Olsen, Hans Rasmussen, Martin, Alfred Bøgh, Henry Christensen, Thorkil Kristensen, Kryger, Foss, Thestrup, Weikop, Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen (Lejre).*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i militær retsplejelov.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1203, fremsættelsen i tidenden sp. 2131).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Victor Gram: Det forslag til lov om ændringer i den militære retsplejelov, som er til behandling i dag, omfatter dels påtalemyndigheden, dels de værnepligtiges friheder. En revision af begge områder bebudedes allerede i 1954, da vi sidst havde den militære retsplejelov til behandling. Dengang meddelte den daværende forsvarsminister, at han havde nedsat et sagkyndigt udvalg med det formål at overveje forslag til yderligere ændringer i retsplejeloven samt at udarbejde forslag til lovbestemmelser vedrørende værnepligtige meniges friheder. Det nu foreliggende lovforslag er resultatet af retsplejeudvalgets arbejde, som nu er tilgængeligt i to betænkninger, hvis forslag ministeren i det store og hele har fulgt.

Hvad angår spørgsmålet om ændringer i påtalemyndigheden, har udvalget ikke kunnet gå ind for en principiel ændring, hvorved der for den militære retsplejes vedkommende indførtes en ordning svarende til den, der gælder for den civile retspleje, idet man af hensyn til opretholdelsen af disciplinen har ment at burde bibeholde den nu gældende ordning, hvorefter det er de militære rettergangschefer, der træffer afgørelse om tiltalespørgsmålet i militære straffesager. Ministeren har ikke ment at kunne tilside-sætte retsplejeudvalgets enstemmige indstilling, og jeg forstår dette synspunkt. De ændringer, der i stedet er foreslået, tager sigte på at udligne visse mangler ved den gældende ordning, navnlig med hensyn til ensartethed i tiltalespørgsmål, sikring af juridisk sagkyndig bistand for rettergangs-cheferne samt klarere formulering af virk-